

Чешка република

Официален език Чешки

Столица Прага

Площ 78 866 км²

Общо по площ на 114-то място

Население на 79-то място

Население общо (2005) 10 241 138

Гъстота на населението 130 д/км²

БВП на 41-то място

БВП общо (2005) \$ 187 498 млрд.

БВП на човек \$ около 18 000

Валута Чешка крона (CZK)

Национален девиз: Pravda vítězí! - Истината побеждава!

Чешката република - съкратено Чехия, е вътрешноконтинентална страна в Централна Европа. Тя граничи с Полша на север, Германия на север и запад, Австрия на юг и Словакия на изток. Включва историческите области Бохемия, Моравия и Чешка Силезия.

История

През 5–6 век на територията на Чехия преобладават славянските племена. В началото на 10 век се образува Чешката държава, която от втората половина на 12 век става кралство в състава на Свещената Римска империя. Важни елементи от историята на Чехия са национално-освободителното и антикатолическото движения — Хуситското движение в първата половина на 15 век. През 1526 г. Чехия е включена в империята на Хабсбургите като автономна област. В края на 18 век се заражда чешкото национално движение („будители“), което през 30-те–40-те години на 19 век придобива политически характер. През 1867 г. Чехия влиза в австрийската част на Австро-Унгария. С разпадането на Австро-Унгария през 1918 г. Чехия влиза в състава на Чехословакия. В началото на 1938 г. Чехия отстъпва на Германия т. нар. Судетска област, а през 1939 Германия окупира цяла Чехия и създава Протекторат Бохемия и Моравия. На 9 май 1945 г. Съветската армия освобождава Прага. Чехия и Словакия се обединяват в Чехословакия. След промените от 1989 г. през 1993 г. Чехословакия се разпада и от тогава Чехия е суверенна държава.

През 1999 г. Чехия е приета в състава на НАТО, а от 1 май 2004 г. е пълноправен член на Европейския съюз.

Население

Естественият прираст на населението е -0,08% (2003). Приблизителната продължителност на живота малко превишава 75 години (данни от 2003). В градовете

живеят приблизително 71% от населението.

По-голямата част от населението на Чехия са чехи (90,4%) и моравани (3,7%). Чешкият език принадлежи на западо-славянската линния на индоевропейската езикова група. Останалите етнически групи са поляцитер, германците, цигани и други. След разпада на Чехословакия през 1993 година в Чехия остават да живеят приблизително 2% словаци.

По-голямата част от населението (59%) не са вярващи. Най-посещавана е римокатолическата църква (27%).

Държавно устройство

Чешката република е парламентарна република. Парламентът е разделен на Палата на депутатите (200 души) и Сенат (81 души). Депутатите се избират за 4 години, а сенаторите за 6, при което на всеки 2 години 1/3 от тях се преизбират. Право на избор имат гражданите на Чешката република, които са навършили 18 години, а да бъдат избирани имат право чехите над 21 (за парламента) и над 40 години (за сената). В градовете и селата освен това се провеждат избори за местно самоуправление (местка рада). Главно длъжностно лице в Чехия е президентът. Той бива избран от парламента за срок от 5 години. Президентът утвърждава съставът на правителството, предложен от Палатата на депутатите.

Природа на Чехия

Площта на Чешката Република е 78 864 кв.км. Намира се в благоприятен умереноконтинентален климат (януари:-1 - -4oC; юли 18- 21oC; валежи 500-700 mm годишно, в планинските части около 1400-1500 mm годишно). Лятото е меко и топло, защото планините, които обкръжават Чехия не пропускат вятър. Независимо от това през зимата има достатъчно сняг и любителите на зимните спортове имат възможност да практикуват в планините. Територията на Чехия е заета от чешките Рудни планини, Судетите, на югоизток е Чешко-моравското възвишение, което на югоизток преминава в невисоки хълмове; южно от тях се простира долината на Морава.

Стопанство на Чехия

Селското стопанство - 3,8 %, промишлеността - 41 %. Първичен сектор: Зърнените продукти са пшеница, ечемик, ръж, царевича, овес, захарно цвекло, хмел, зеленчуци, овощия, лозя и др. Едрия рогат добитък се състои от: свине, овце, птици. Вторичен сектор: Има добив на въглища, желязна руда, магнезит, каолин; черна и цветна металургия, машиностроителна, текстилна, кожено-обувна, шивашка, трикотажна, химическа, нефтохимическа, стъкларска, порцеланово-фаянсова, дървообработваща, хранително-вкусова промишленост. Промислените центрове са в Прага, Острава, Пилзен. Третичен сектор: Чехия има широко развита автомобилна, железопътна, въздушна и речна инфраструктура. В Прага тази година отбелязват 30 годишнината от пускането на метрото, което има дължина 53,8 км и 53 станции. Отделно в големите градове /Прага, Бърно, Оломоуц, Острава, Пилзен и др./ има добре развита трамвайна и автобусна мрежа, която се обслужва от трамваи и автобуси чешко производство.

Развитие на основните отрасли на промишлеността

Металургия

Главните центрове на черната металургия са Острава, Залужи, Карлупи, Пардубице, Колин и др. Произвеждат се чугун, стомана и прокат. Производството на цветни метали е главно мед, цинк и алуминии.

Машиностроенето е отрасъл с традиции и добри пазари. Комбинатите за тежко машиностроене са концентрирани в Пилзен, Прага, Бърно. Най-известната фирма в автомобилостроенето за леки коли е «Шкода», а за товарни «Татра». Значително е производството на трактори, двигатели с вътрешно горене, турбини, фина механика, самолени, бойно и ловно оръжие.

Химическа промишленост

Произвеждат се торове, искусствени влакна, пластмаси и много други изделия на

химическата промишленост. Главните центрове за производство са Ути на Лабе, Пардубице, Колин, Острава, Олмоуц, Храдец, Карлови, Пилзен, Прага и др. Машабно е производството на хартия, стъкло, цимент, поцеланови изделия. Големите стъklarски заводи са в Теплице, Нови Бор, Карлови Вари, Кралов двор. Яблонец е прочут с бижутерийни изделия от стъкло и злато. Годишно се обработват в бижута 250 кг. злато. Най-известни са предприятията «Прецисиоца», «Железобродско стъкло», «Яблонецка стъklarна».

Текстилна промишленост

Произвеждат се всички видове платове от естествени и изкуствени прежди, трикотаж и конфекция, като главните центрове за производство са Прага, Бърно, Либерец, Ихлава и др.

Хранително-вкусова промишленост

Произвеждат се много местни, млечни изделия и захарни изделия. Чехия се слави с пивоварната си промишленост. В Пилзен се намира прочутата пивоварна «Праздрой», други центрове за производство на известното пилзенско пиво са Ческе Будьойвице /Будвар/ и Смихов Старопрамен в Прага.

Транспортна мрежа

Чехия има широко развита автомобилна, железопътна, въздушна и речна инфраструктура. Дължината на ж.п. линиите е 9 341 км, на шосетата - 127 хил. км, а на водните пътища - 677 км. Дължината на автомагистралите е 498 км. Ограничения в

скоростта по шосетата: в населените места - 50 км/ч, извън тях - 90 км/ч, а на магистралите - 120 км/ч. Главни пристанища: Дечин, Усти на Лабе (речен транспорт). Летища: Прага - Рузинско летище; Бърно - Турани; Острава -Мошнов. В Прага тази година отбелязват 30 годишнината от пускането на метрото, което има дължина 53,8 км и 53 станции. Отделно в големите градове /Прага, Бърно, Оломоуц, Острава, Плзен и др./ има добре развита трамвайна и автобусна мрежа, която се обслужва от трамваи и автобуси чешко производство. Миналата година чешките железници закупуват 7 електрически състава Pendolino за ускорен превоз на пътници по международните и вътрешните линии със скороост около 200 км/ч.

Енергетика

Чешката държавна компания ЧЕЗ е собственик атомната електроцентрала в Темелин и на енергоразпределителни дружества в Чехия, Словакия, Германия, Полша, Унгария, Словения, Румъния, Украйна и България. През юли 2004 г. Министерският съвет определи CEZ A.S. за спечелил конкурса за продажбата на електроразпределителните дружества в пакет "Западна България", а през тази година компанията спечели конкурса и за покупката на ТЕЦ «ВАРНА».

Търговско-икономическо сътрудничество с България

Стокообменът между двете страни бележи постоянна тенденция на ръст. Очертава се тенденция за отрицателно търговско салдо за България.

По години в млн. USD Износ Внос Салдо Общо

2000 16,8 118,0 -101,2 134,8

2001 21,9 115,9 -94,0 137,8

2002	26,8	119,5	-92,7	146,3
2003	41,6	174,6	-133,0	216,2
2004	58,1	243,5	-185,4	301,5
2006 - 4 мес.	21,7	88,5	-66,8	110,2

Преките чешки инвестиции в България за периода 1994-2005 г. възлизат на 441,3 млн.щ.д. Чехия се нарежда на 12-о място по обем на инвестираните средства в България.

Гражданите на Чешката република заемат 7–мо място в класацията на чуждестранни туристи, посетили България за 2005 г., и наброяват 126 666 души.

Износ: 46,77 млрд. USD (2003) - машини и транспортно оборудване (44 %), промишлени стоки (25 %), химикали, суровини и горива (Германия, Словакия, Великобритания, Австрия, Полша, Франция, Италия). Внос: 50,4 млрд. USD (2003) - машини и транспортно оборудване (40 %), промишлени стоки (21 %), горива, химикали (Германия, Италия, Словакия, Франция, Китай, Русия, Австрия, Полша).

Годишно Чехия се посещава от повече от 6 милиона туристи. Интересни места за посещение са Прага, Бърно, Карлови Вари; замъците Карълщейн, Боузов и други.

Административно деление

Административно Чехия се състои от 13 края и един столичен окръг.

1. Пражки столичен окръг

2. Среднобохемски край - разположен в централната част на страната в историческия регион Бохемия. Административен център на края е столицата Прага, която от своя страна има статут на отделен столичен край.

3. Южнобохемски край - разположен е в южната част на страната в историческите региони Бохемия и малка част в Моравия. Административен център на края е град Ческе Будейовице.

4. Пилзенски край - разположен в западната част на страната в историческия регион Бохемия. Административен център на края е град Пилзен.

5. Карловарски край - разположен в западната част на страната в историческия регион Бохемия. Административен център на края е град Карлови Вари.

6. Устецки край - разположен в северозападната част на страната в историческия регион Бохемия. Административен център на края е град Усти над Лабем.

7. Либерецки край - разположен в северната част на страната в историческия регион Бохемия. Административен център на края е град Либерец.

8. Краловохрадецки край - разположен в северната част на страната в историческия регион Бохемия. Административен център на края е град Храдец Кралове.

9. Пардубицки край - разположен в централната част на страната в историческия регион Бохемия и малка част в Моравия. Административен център на края

е град Пардубице.

10. Оломоуцки край - разположен в североизточната част на страната в историческия регион Моравия и малка част в Силезия. Административен център на края е град Оломоуц.

11. Моравско-силезки край - разположен в североизточната част на страната в историческите региони Силезия и Моравия. Административен център на края е град Острава.

12. Южноморавски край - разположен в южната част на страната в историческия регион Моравия. Административен център на края е град Бърно.

13. Злински край - разположен е в източната част на страната в историческия регион Моравия. Административен център на края е град Злин.

14. Височински край - разположен в централната част на страната в историческите региони Моравия и Бохемия. Административен център на края е град Ихлава.

Прага

Прага е столицата и най-големият град на Чехия. Разположен е на река Вълтава, а населението му е 1 176 592 души (30 юни 2005), които са далеч над 1/10 от населението на Чешката република. Като един от най-старите и красиви градове, претърпели значителни поражения през Втората Световна Война, днес той е сред най-посещаваните от туристи.

Известен е с многообразната си архитектура от различни периоди - Барок, Рококо, Готика, Романтизъм и др.

Съвременна история

Градът е признат за един от най-красивите в света. Историята разказва, че след края на Първата световна война и погрома на Австрия, идва и създаването на Чехословакия. За столица е избрана Прага. Този съюз попада под нацистка окупация през 1939 г. и по време на Втората световна война са избити множество евреи в Холокоста. През 1945г., след въстание и помощ от съветската армия, Прага е освободена и става столица на Чешката Комунистическата Република. След разделянето на Чехословакия, Прага става столица на новата Чешка република.

Стар град

Старият град или Старе место е името на част от централния район на Прага, Чехия.

Това е и мястото на първите заселници на града. Едва през 14 век Император Карл IV разширява района построявайки около него „Нов“ град. Двете части са разделени от улица „На Пржикопе“.

Интересни забележителности на Стария град са Староместкия площад с астрономическия часовник, църквата на Дева Мария пред Тин и Карловия мост. Характерни са и тесните улици.

Староместки площад

Староместкия площад е централното място на Стария град. Разположен между Вацлавака и Карловия мост площадът е нерекъснато оживен от туристи, особено през летния сезон. Около площада се намират две църкви - Дева Мария пред Тин (построена в готически стил) и бароквата Свети Николай. На площада е разположено старото кметство на града, известно с кулата с астрономическия часовник.

В центъра на площада се намира паметникът на Ян Хус - църковният реформатор, който е изгорен на клада заради идеите си. Паметникът е построен през 1915, за да отбележи 5 века от неговата смърт.

Карлов мост

Карловият мост е известен исторически мост, който пресича река Валтава. Строежът на „Пражкия мост“ (както е наричан в началото) започва през 1357 под покровителството на Карл IV, и завършва в началото на 15 век. Мостът, чиято цел е да свърже Стария град и замъка става известен като Карлов мост едва след 1870.

Мостът е 516 м. дълъг и 10 м широк. „Охраняван“ е с две кули от страната на Мала страна (района под замъка) и с една откъм Стария град. Кулата от страната на Стария град често е определяна като една от най-удивителните секуларни готически постройки. По протежението на моста има повече от 30 скулптури на светци, издигнати в бароков стил в началото на 18 век.

Църква на Дева Мария пред Тин

Дева Мария пред Тин или само Тин е една от забележителностите на Стария град на Прага и главната църква за тази част на града от 14 век насам. Завършена е в средата на 15 век и е в готически стил.

Бохемия

Бохемия, наричана на български също и Чехия, е историческа област в западната и централната част на съвременната държава Чехия. Бохемия има площ от 52 750 km² и население от 6,25 милиона души и граничи с Германия на север, юг и запад, Полша на североизток, областта Моравия на изток и Австрия на юг.

Бохемия не е административна единица на Чехия, а е поделена между Пражки столичен окръг, Средночешки, Пилзенски, Карловарски, Устецки, Либерецки и Краловехрадецки краеве, както и части от Пардубицки край, Височина и Южночешки край.

Големи градове в областта са Прага, Либерец, Усти над Лабем, Ческе Будейовице, Пилзен.

История

Римляните наричат областта *Boiohaemum* на келтското племе, което я обитава. От 1 век пр. Хр. по тези земи се настаняват германи. След като те мигрират на югозапад, към 6 век Бохемия е населена от славяни, предците на днешните чехи.

След като се освобождават от аварско владичество през 7 век, славяните в Бохемия попадат под властта на династията Пшемисъл, която продължава до 1306 г. Обитателите на областта приемат християнството през 9 век, което води до близки отношения с Източното Франкско кралство при Каролингите. По-късно при Свещената Римска империя Бохемия е автономна част.

Чешко движение срещу чужденците, главно немци, е подтикнато от религиозното движение на Ян Хус, предшественик на Мартин Лутер, който в крайна сметка е изгорен на клада. Неговите последователи продължават конфликта, превърнал се в последствие в Хуситски войни.

През 1618 борбата за бохемския трон се превръща в Тридесетгодишната война, опустошила чешките земи и довела до изгонването на протестантското благородничество. Под обновената конституция от 1627 чешкият е обявен за официален език на кралството, макар че немският, чиято роля се увеличила, и латинският, се

ползвали от аристократите.

При Хабсбургите автономията на Бохемия е редуцирана, което води до националистическо движение сред чехите към края на 18 век, борещо се за възвръщане на бившите права на кралството и по-висш статут на чешкия език, което завършва с неуспяла революция.

След края на Първата световна война Бохемия става част от новосъздадената Чехословакия, а преди Втората световна война граничните райони на Бохемия, населени от немско мнозинство, са анексирани от Германия - първият и единствен случай в историята на областта, в която тя е разделена. По време на войната Бохемия и Моравия са протекторат под немска окупация.

След разпадането на Чехословакия, Бохемия става част от Чехия през 1993 г.

Моравия

Моравия е историческа област в източната част на днешна Чехия. Името ѝ идва от река Морава, която извира от северозападната част на областта.

География

Моравия заема почти 1/3 от Чехия в източната част на страната, включително Южноморавски край и Злински край, както и дялове от Моравскосилезийски, Височина, Оломоуцки, Пардубицки и Южнобохемски краеве.

На север областта граничи с Полша и Чешка Силезия, на изток - със Словакия, на юг - с Долна Австрия, а на запад - с Бохемия. Северната ѝ граница е образувана от Судетите, които на изток продължават в Карпатите. На юг границата с Австрия се определя от река Тая.

В западната част на Моравия се намират Бохемскоморавските височини, достигащи до над 800 м височина, а най-високият връх е Прадед в Судетите на северозапад, издигащ се на 1490 м.

История

До 6 век, когато идват славяните, областта е населявана от келти и германи. В края на 8 век е основано Моравското княжество в югоизточна Моравия, югозападна Словакия (Захорие) и части от Долна Австрия. През 833 г. княжеството става Великоморавия, обхващайки и Бохемия, Унгария, Лужица, Силезия и басейна на Висла.

Тази империя рухва под натиска на маджарите около 907. Съвременна Моравия след това е независима за известен период, преди вероятно да бъде превзета от Бохемия през 955. Между 999 и 1019 г. областта е част от Полша под управлението на Болеслав I Храбри, след което е присъединена към Бохемия, след което двете области имат обща история при Люксембургите (1349 - 1411) и Хабсбургите.

До 1641 столица на Моравия е разположеният в центъра на областта град Оломоуц, след което е преместена в по-големия Бърно. Издигнатата през 1182 г. до маркграфство област има свой отделен парламент, чиито депутати са избирани от немските и чешките среди.

След разпадането на Австро-Унгария през 1918, Моравия става част от Чехословакия, а през Втората световна война е окупирана от Германия и обособена в Протекторат Бохемия и Моравия. През 1945 г. немското малцинство е изгонено. При разделянето на Чехословакия Моравия влиза в границите на Чехия през 1993 г.

Население

Съвременните моравци са славянски народ и говорят диалекти на чешкия. Някои

моравци се смятат за отделна етническа група, други са убедени в чешкия си етнически произход. При преброяването от 1991 г. 1 362 000 (13,2%) души от населението на Чехия се обявява за моравско по националност. През 2001 г. техният брой е едва 380 000 (3,7% от цялото население).

Зигмунд Фройд е роден в съвременния град Прибор в Моравия, тогава Freiberg, на 6 май 1856 г.

Силезия

Силезия е историческа област в Централна Европа. Голяма част от нея се намира на територията на съвременна Полша, с по-малки дялове в Чехия и Германия. Силезия се намира по горното и средно течение на Одер и по протежението на Судетите. Най-големият град на Силезия е Вроцлав.

Полската част от областта е разпределена в следните воеводства: Великополско воеводство, Малополско воеводство, Долносилезко воеводство, Любушко воеводство, Ополско воеводство, Силезко воеводство

Заедно Ополското и Силезкото воеводство образуват Горна Силезия. По-голямата част от дела в Чехия, известен като Чешка Силезия, е обединен със северната част на Моравия в Моравскосилезки край, а останалата формира малка част от Оломоуцки край. Германският дял от областта представлява град Гьорлиц и областта Долносилезка Горна Лужица в провинция Саксония.

През Средновековието Силезия е притежание на Пястите, докато не става подвластна на бохемската корона по времето на Свещената Римска империя, като от 1526 г. областта е владение на Хабсбургите. През 1742 голяма част от областта е превзета от пруския крал Фридрих II през Войната за австрийското наследство. Този дял бил поделен между пруските провинции Горна и Долна Силезия до 1945 г., когато по-голямата част от областта влиза в границите на Полша. Частта от Силезия, която по това време е запазена от Австрия, сега е на територията на Чехия.